

PROLOG: ŠTO JE ROPOTARNICA

Danas ljudi još jedva da i znaju što je to ropotarnica: pojam gotovo da je nestao iz zbilje, pa zato pomalo nestaje i iz jezika. Sačuvao se još jedino u nekim metaforičnim frazama, pa ponekad možete pročitati kako neki silno progresivan autor za kakvu ideju piše da joj je mjesto u *ropotarnici povijesti*. Pa se onda prosječan čitatelj pita što je ta ropotarnica i kakva je.

A ropotarnica je nekada bila vrlo česta pojava: u kući bi se odredila osobita prostorija u koju će se odlagati islužene stvari. Dakako, da bi takva prostorija mogla postojati, moralo je u kući i inače biti dosta mjesta, pa su ropotarnice bile karakteristične za imućnija kućanstva, dok su obitelji skromnijega stanja spremale stare stvari na tavan. Sirotinja, dakako, nije ni imala ničega nepotrebnog što bi trebalo nekamo skloniti. U svakom slučaju, Petar Skok u svome *Etimološkom rječniku* tvrdi da riječ *ropotarnica* dolazi od njemačkoga *Rumpelkammer*, što znači ostava za staru kramu.

Onaj tko nije živio u ta stara vremena postaviti će posve logično pitanje: a zašto su ljudi uopće trebali takvu prostoriju? Zašto su, naime, te stare stvari čuvali, zašto ih nisu bacali? Odgovor je više nego jednostavan: zato što se sama narav tih stvari protivila bacanju. A kad kažem narav, onda mislim u jednu ruku način na koji su stvari bile napravljene, a u drugu način na koji smo se mi njima služili.

Najprije o izradi: predmeti se tada nisu izrađivali zato da se upotrebljavaju pa bacaju, kao danas, nego zato da traju. Dovoljno je pogledati kako su nekada izgledali radio-aparati ili televizori, pa da se čovjek o tome uvjeri: bili su to sanduci koji bi mogli trajati stotinu godina, a u njima su bile žice koje bi mogle služiti i dvostruko toliko. A tko još uvijek sumnja u tu tvrdnju, neka ode na neko okupljanje vlasnika starih automobila, pa neka pogleda kako su ti oldtajmeri sagrađeni: svaki je od njih predviđen da nadživi i svojega vlasnika i njegove potomke.

A kad to znamo, onda nam je odmah jasnije i da smo se mi tim stvarima služili na osobit način. Taj bi se način opet najbolje mogao opisati kao poštovanje: kad je već u izradu tih predmeta uložan veliki trud i znanje, onda je korisnik morao toga biti dostojan, pa je stvari čuvao. Zato smo ih čistili od prašine, prali i podmazivali, te su one kod nas uistinu trajale dugo, pa zato ni u trenutku kad bi otišle u ropotarnicu nisu bile nikakav otpad, nego su ondje završavale iz drugih razloga.

A koji su to razlozi, mogao je razabrati svatko tko je ikad u neku ropotarnicu stupio nogom. Stolci su onamo sklonjeni zato što su bili raspareni, zastori zato što više nisu bili u modi, posuđe zato što smo nabavili bolje i ljepše, aparati zato što su ih zamijenili savršeniji. Ljudima je naprosto bilo žao baciti sve te stvari, jer su vjerovali da će se jednom pojaviti netko tko će ih trebati i kome će se one moći darovati. A osim toga, tada su mnogo više nego danas svi bili svjesni da se vremena mijenjaju, te da bi zato bilo i grešno i glupo baciti nešto što je još dobro, jer ne zna se kad može opet zatrebati i vratiti se u uporabu.

Da se razumijemo: potreba za tim stvarima nikad se više ne bi pojavila, pa kad su jednom završile u ropotarnici, to je bio i njihov

kraj. Zato se ropotarnica i pojavila kao metafora: ono što je u nju spremljeno, doduše, još uvijek postoji, ali nema više nikakve svrhe. Ali, nisu svi bili tako revolucionarni kao oni koji su tu metaforu izmislili: za većinu ljudi ropotarnica je imala sentimentalnu vrijednost, a to nipošto nije mala stvar.

A onda su se ropotarnice prorijedile. Ima ih i danas, ali je prava lutrija ući u neku od njih. A nije teško ni razabrati zašto se to dogodilo: zato što se promijenio i način na koji se predmeti izrađuju i način na koji mi te predmete koristimo.

Pokućstvo, posude, razne upotrebne stvari, sve se to sad pravi tako da se nakon određenoga vremena pokvari i da potom postane neupotrebljivo. Tako se postupa zato da bismo mi onda kupili novu stvar, te da bi industrija imala što raditi. A mi, dakako, proziremo taj trik, ali nemamo način da se protiv njega borimo. Ne ostaje nam drugo, nego da sve predmete oko sebe tretiramo kao pravu potrošnu robu: da budemo svjesni kako ćemo ih uskoro baciti i da se za njih sentimentalno ne vezujemo. Imalo je smisla čuvati tapetirani stolac kojem je pukao feder, ali nema smisla čuvati plastični stolac kojemu je otpala noga. Ljudi su počeli bacati stvari, i od tog se vremena u gradovima ustalio i običaj odvoženja tzv. krupnog otpada: tu se može pratiti kako dragi i važni predmeti odlaze od nas u nepovrat.

A taj je povijesni proces opet koincidirao s drugom jednom pojavom: sad ne nestaju samo pojedinačni predmeti – kao netom spomenuti stolci – nego iz upotrebe iščezavaju cijele vrste predmeta, jer im u našem životu više nema mjesta. Razlog je tome nagli tehnološki razvoj kojem svjedočimo posljednjih desetljeća. Da ne idem daleko: kome još treba bugačica za tintu, kome treba špula za konac ili štednjak na drva? A gdje je još pokućstvo, gdje odjeća,

gdje su kućna pomagala, igračke, alat i pribor? Mnoge stvari bez kojih se nekada nije moglo zauvijek su nestale.

Doduše, neke od njih još i sad možemo ponekad vidjeti. Postoje ugostiteljski lokali koji su stilizirani tobože starinski: vide se ondje klipovi kukuruza, vise po zidovima stare ure sa šetalicom, umjesto lusteru služi kolski kotač, a na policama su poslagane pegle na ugljen kakve se više ne koriste.

A iz toga slijedi jednostavan poučak, koji otprilike glasi: obične stvari, kad jednom izađu iz upotrebe, postaju estetski objekti. A to svjedoči i o duhu ovoga našeg vremena, jer današnja umjetnost – pa i kultura u cjelini – ponaša se slično kao oni lokali: zaviruje u odlagalište odbačenih vrijednosti, da vidi što bi se od toga još moglo upotrijebiti kao ukras.

Ukratko, svaka je ropotarnica prava dragocjenost i treba joj pristupiti ozbiljno: ona je prepuna umjetnosti i nikad se ne zna što će iz nje – prerađeno i preoznačeno – obilježiti vrijeme koje dolazi. Zato ću vam o stvarima iz ropotarnice ovdje pripovijedati.